

Martin Luthers 95 teser mod afladen 31. oktober 1517

Af kærlighed og af hengivelse til sandheden, indskrives der herved til en disputation i Wittenberg. Foresat af den ærværdige fader Martin Luther, magister i de frie kunster, lærer i den hellige teologi og ordinær underviser sammesteds. Derfor bedes der om, at de, som ikke kan være tilstede i ordet for at deltage i vore drøftelserne, i deres fravær gøre dette skriftligt. I Vor Herres Jesu Kristi navn. Amen.

1. Vor Herre og mester Jesus Kristus sagde: Gør bod osv., derved mente han, at de troendes hele liv skal være en bod.
2. Dette ord skal ikke forstås om bodens sakramente, som er om skriftemålets og oprejsningens bod, som det er præsternes embede at forvalte.
3. Han mente dog heller ikke alene til den indre bod, ja, den indre bod er ikke en bod, medmindre den udadtil udføres så at kødet dødes.
4. Derfor varer syndens straf ligeså længe, som hadet varer til en selv (det er den sande indre bod), således til man indgår i himmerriget.
5. Paven vil ikke og kan ikke forlade andre straffe for synd end dem han selv har idømt enten efter sin egen afgørelse eller efter kirkerettens afgørelse.
6. Paven kan ikke forlade nogen skyld, men kun tilsige og stadfæste, at det er tilgivet af Gud; men naturligvis kan han skænke forladelse i sådanne tilfælde, som er forbeholdt ham, hvor der vises foragt for disse, står skylden stadig helt ved magt.
7. Gud forlader på ingen måde nogen hans skyld uden samtidig at de er ham underlagt i ydmyghed i alle ting under præsten som sin stedfortræder.
8. Kirkerettens tale om boden er alene pålagt de levende, og der kan ikke efter disse love pålægges dem noget, som skal dø.
9. Derfor handler Helligånden godt imod os gennem paven ved i sine bestemmelser altid at undtage dødens og dens nødvendighed.
10. Ulærd og dårligt handler de præster, som ved kirkeretten pålægger dem, der skal dø, kirkelig bod i skærsilden.
11. Talen om at erstatte kirkelig straf for synd med straf i skærsilden er ukrudt, som synes at være sået, mens biskopperne tog en lur.
12. Forhen pålagde man folk kirkelige straffe ikke efter, men inden man tilsagde syndernes forladelse, som en prøve på bodens oprigtighed.
13. De, som skal dø, indløser ved selve døden alle krav og er allerede døde for kirkerettens krav, da de er løst fra deres forhold.
14. Når den, som skal dø, kun ufuldkommen besidder den frelsende kærlighed, medfører dette med nødvendighed stor frygt, og den er større, jo mindre kærligheden har været.
15. Frygten eller rædslen er i sig selv rigeligt til at fremkalde skærsildens straf, da den kommer nær håbsløshedens gru

16. Tilsyneladende adskiller helvede, skærsilden og Himmelen sig fra hinanden som håbløshed, fortvivlelse og tryghed.
17. Det er tilsyneladende nødvendigt for sjælene i skærsilden, at deres gru gøres mindre, således også at deres kærlighed gøres større.
18. Der er tilsyneladende hverken fornuftsgrunde eller skriftsteder for den antagelse, at sjælene befinder sig et sted, hvor de ikke kan fortjeneste sig til Gud, eller hvor kærligheden til ham ikke kan blive større.
19. Det er vel heller ikke godtgjort, at sjælene kan være sikre og forvissede om deres salighed, selvom vi måske er fuldkommen forvissede derpå.
20. Derfor mener Paven med udtrykket »fuldkommen tilgivelse for alle bodsstraffe« ikke alle, men kun dem, han selv har pålagt.
21. Derfor tager de afladsprædikanter fejl, som siger, at et menneske ved pavens aflad befries fra al straf og bliver frelst.
22. Han forlader jo ikke sjælene i skærsilden nogen straf, som de ifølge kirkeretten burde udstå i dette liv.
23. Hvis nogen kan få forladelse af alle straffe for synd, så kan den sikkert alene skænkes til de mest fuldkomne, og det er færreste.
24. Størsteparten af de kristne må derfor nødvendigvis blive ført på vildspor ved dette indifferente og rundhændede tilsagn om ophævelse af alle straffe
25. Den samme magt, som Paven i almindelighed har over skærsilden, har enhver biskop og enhver sjælesørger i særdeleshed i sit stift eller i sit sogn.
26. Paven gør rigtigt i, ikke i kraft af nøglemagten, som han ikke har her, men i form af bøn at give sjælene forladelse.
27. De, som siger, at sjælen flyver ud af skærsilden, ligeså snart pengene klinger i kisten, prædiker menneskelære.
28. Det er sikkert, at når pengene klinger i kisten, kan profitten og ønsket om mere forøges, men kirkens bøn er alene afhængig af at Gud dømmes.
29. Hvem ved, om alle sjælene i skærsilden ønsker forladelse? Således fortælles det jo om den hellige Severin og den hellige Pascalis.
30. Ingen kan være sikker på sin angers sandhed, endnu mindre sikker på fuld syndsforladelse.
31. Ligeså sjældent en sand angrende er, ligeså sjældent er en, der sandt erhverver aflad. Altså meget sjældent.
32. Evig fordømte sammen med deres lærere er de, som ved afladsbreve tror sig sikre på deres frelse.
33. Man skal passe på dem, som siger, at Pavens aflad er en uvurderlige gave, hvorved mennesket bliver forsonet med Gud.
34. Nåden ved afladen er nemlig denne: alene den sakramentale fyldstgørelse for straffe for synd, som er bestemt af mennesker.

35. Det er ikke en kristen prædiken, når de lærer, at de, der udfrier sjæle eller de, der skrifter, ikke har brug for anger.
36. Enhver sand nedbrudt kristen har fuld forladelse af straf og skyld, og det gives ham også uden afladsbreve.
37. Enhver sand kristen, enten han er levende eller død, har deltagelse i alle Kristi og kirkens goder, og det får han af Gud, også uden afladsbreve.
38. Man bør slet ikke kaste pavens forladelse væk, da den som sagt er en bekendtgørelse af den guddommelige forladelse (af synd).
39. Det er meget svært, også for teologiske doktorer, på samme tid overfor folket både at lovprise afladen og sand anger.
40. Sand anger elsker og begærer straffen, men afladen befrier i sin storhed og skaber ved lejlighed had til det
41. Den sande apostolske aflad bør prædikes med varsomhed, for at folket ikke skal forstå det forkert, så at den fortrækkes fremfor andre af kærlighedens gode gerninger.
42. De kristne bør læres, at dette ikke er pavens mening: udfrielse ved aflad kan slet ikke sammenlignes med barmhjertighedens gerninger.
43. De kristne bør læres, at det er bedre at den fattige gives eller den trængende skænkes noget end ved at skaffe udfrielse ved aflad.
44. For gennem kærlighedens gerninger vokser kærligheden og gør et menneske bedre, men gennem aflad gøres ingen bedre, man slipper blot for straf.
45. De kristne bør læres, at den, som ser en trængende og forsømmer ham i stedet for at give, han får ikke pavens aflad, men Guds straf.
46. De kristne bør læres, at medmindre de har overflod, skal de beholde, hvad der er nødvendigt til deres hus og ophold, og slet ikke udgyde det på aflad.
47. De kristne bør læres, at erhvervelse af aflad står en frit, og det er ikke en pligt.
48. De kristne bør læres, at Paven, når han skænker aflad, for sin egen person har mere brug for og derfor meget mere ønsker hengiven bøn end skinnende mønt.
49. De kristne bør læres, at Pavens aflad er brugbar, når man ikke har tillid til den, men er skadelig, hvis man på grund af den forlader gudsfrygten.
50. De kristne bør læres, at hvis Paven kendte til prædikanternes måde at handle på, ville han hellere lade Peterskirken brænde, end at lade den opbygge af sine fårs skind og ben og kød.
51. De kristne bør læres, at Paven gerne, om han så skulle sælge Sankt Peters kirken, som det også er hans arbejde, vil give af sine egne penge til de mange, som franarres deres penge.
52. Den ene tro på, at man kan opnå frelse gennem afladsbreve, stemmer ikke, om så forhandleren, ja Paven imprægnerede det med sin sjæl.

53. Fjender af Kristus og Paven er de, der kræver, at når der prædikes aflad (i den ene kirke), skal Guds ord tie i alle de andre kirker.
54. Der sker uret mod Guds ord, når der i den samme prædiken bruges lige så megen eller mere tid på aflad end på ordet.
55. Det må nødvendigvis være pavens mening, at hvis afladen (som er det mindste) celebreres med en enkelt klokke, med nogle enkelte processioner og ceremonier, så skal evangeliet (som er det største) prædikes med hundrede klokker, hundrede processioner, hundrede ceremonier.
56. Kirkens skatte, hvoraf paven giver aflad, er hverken tilstrækkelig beskrevne eller tilstrækkeligt kendte i Kristi folk.
57. Det er sikkert, at det ikke drejer sig om profane ting, eftersom de ikke gerne uddeler, men kun samler dette.
58. Heller ikke er de Kristi og helgenernes fortjenester, for de fortjenester er uden pavens arbejde, og er nåde for det indre menneske og kors, død og helvede for det udvortes.
59. Den hellige Laurentius sagde om kirkens skatte, at de er kirkens fattige – men han brugte ordet i sin tids sprogbrug.
60. Uden at sige for meget, kan vi sige, at det er kirkens nøgler, som jo er givet ved Kristi fortjeneste, som er er denne skat.
61. Det er nemlig klart at for at forlade straffene er pavens magt alene nok.
62. Kirkens sande skat er det helligste evangelium om Guds herlighed og nåde.
63. Men denne fortjeneste er naturligvis hadet, fordi sætter novicerne forrest.
64. Afladens skat derimod er sat højt, fordi den de forreste til novicer.
65. Således er evangeliets skatte garn, hvori man førhen fiskede rige folk.
66. Afladens skatte er garn, hvori man nu fisker folks rigdomme.
67. Afladen, som af prædikanter udråbes som den største nåde, kan i sandhed forstås at være det, når det handler om at frembringe rigdomme.
68. Men sagen er i sandhed det, at den er den mindste i forhold til Guds nåde og korsets fromhed.
69. Biskopper og sognepræster er pligtige til med al ærbødighed at tillade de apostolske forhandlere af aflad.
70. Men endnu mere skal de med åbne øjne se og med vidåbne øren at lytte efter, at de ikke i stedet for det, paven har givet dem i forvaring, forkynder deres egne drømme.
71. Fordømt og forbandet være den, som taler imod den apostolske aflad.
72. Men omvendt velsignet være den, som taler imod afladspredikantens skyldfulde fremfærd.
73. Således må paven med ret dømme dem, som med alle kneb skader for afladen.

74. Så er det langt mere hans hensigt at dømme dem, som under afladens beskyttelse finder på kneb for at skade for den hellige kærlighed og sandhed.

75. at mene, at den pavelige aflad er sådan, at den kan befri et menneske fra dets brøde, også om det havde skændet Guds moder, hvilket er umuligt, det er vanvid.

76. Vi siger tværtimod, at den pavelige aflad, hvad skylden angår, ikke kan fjerne selv den mindste de tilgivelige synder.

77. Når det siges, at selvom endog Sankt Peter var pave, kunne han ikke skænke større nådegaver, er det en blasfemi af både den hellige Peter og af Paven.

78. Vi siger tværtimod, at både han og en hvilken som helst pave har (nådegaver), hvilket er evangeliet, undere: helbredelsens nådegaver o.s.v jf. 1 Kor 12.

79. Vi siger: det er blasfemisk at sige, at når man et kors med pavens insignier, så er det at sammenligne med Kristi kors.

80. Biskopper, sognepræster og teologer skal redegøre for det, når taler disse prædikener til folket.

81. Denne umoralske prædiken af afladen betyder, at respekten for Paven ikke er der, og det selv for lærde mænd er svært at redde det fra lægfolks falsks udsagn og subtile spørgsmål.

82. For eksempel: Hvorfor tømmer ikke paven skærsilden, på grund af den højeste hellige kærlighed og af sjælenes hele nødvendighed, som er den mest retfærdige grund, når han dog udfrier uendelige mængder af sjæle derfra mod beskidte penge til (Peters)kirkens opførelse, som er en meget dårlig grund.

83. Og mere: Hvorfor bliver man ved med at holde dødemesser og årlige sjælemesser: man kunne give de legater, som er indstiftet dertil tilbage eller dog tillade, at de tilbageleveres, når det dog allerede er uret at bede for dem, som er udfriet af skærsilden

84. Og mere: Hvad er det for en ny fromhed hos Gud og paven, at de tillader et menneske, som er ufrom og uvenlig for penge at udfri en from sjæl, som elsker Gud, af skærsilden, mens de med den samme nødvendighed vil udfri den fromme og elskede sjæls nød vil udfri den af kærlighed alene

85. Og mere: Når lovreglerne faktisk i sig selv og ved ikke at bruges har været ophævede og døde, hvorfor skal man så ved at få aflad købe sig fri af dem, som om de stadig er i brug

86. Og mere: Hvorfor mon Paven, hvis rigdomme i dag er rigere end de rigeste, hellere bruger sine egne penge end de fattige troendes til at opføre denne ene kirke for Sankt Peter

87. Og mere: Hvad udfrier eller delagtiggøre paven dem i, som gennem anger derved har fuldkommen ret til fuld forladelse og deltagelse.

88. Og mere: Hvad bedre kunne der bedre sker for kirken, end hvis Paven hundrede gange om dagen gav enhver troende denne aflad og delagtighed (i nåden)

89. I dette er Paven mere optaget af sjælenes frelse end af penge. Hvorfor sætter han så tidligere udstedte afladsbreve og nådesbeviser ud af kraft, som havde de stadig effekt i dag

90. Således er lægfolkets skruppelløse argumenter: Men man gør her alene magten gældende, og imødegår dem ikke med fornuftige argumenter. Både kirken og Paven udsættes for vanvittigheder og gøres til ulykkelige kristne.

91. Hvis altså afladen blev forkyndt i henhold til pavens ånd og sind, ville disse (spørgsmål) kunne løses, ja, de ville være.

92. Væk med alle som profeterer. De, som siger til Kristi folk: Fred, fred. Og der er ikke fred.

93. Godt er derimod alle de, som profeterer. De, som siger til Kristi folk: Kors, kors. Og der er ikke kors.

94. De kristne skal opfordres til at hengive sig til deres hoved: Kristus, gennem straf, død og helvede.

95. og således hellere indgå i himlen gennem mange trængsler end gennem tilliden til at eje freden.

Oversat af Thomas Reinholdt Rasmussen, 2013